

Een gelukkig Nieuwjaar!

Vriendelijke lezer — de redactie van Panorama wenscht U een gelukkig Nieuwjaar! Een vroolijk, een opgewekt Nieuwjaar zelfs!

Lijkt het U lichtzinnig, zulk een wensch te doen in deze tot ernst stemmende tijden?

Laten we u dan eerst eens verzekeren dat niemand dagelijks meer aan dien ernst herinnerd wordt dan wij. Kent u ons geheim archief? Neen, nistwaar; het zou anders niet geheim meer zijn. Hebt u onze streng bewaakte gruwelkamer wel eens gezien? Evenmin, zouden we denken, want met zeven grendels is 't gesloten. Welnu, indien ge in de verschrikkingen daarvan waart doorgedrongen, zoudt ge begrijpen waarom we zeggen mogen dat niemand zoo goed als wij inzien in welke barre tijden we leven.

Luister. Ieder uur, ieder oogenblik tikken ons langs onzen specialen telegraafkabel de meest haar-te-bergenrijzende tijdingen in de ooren; ieder uur, ieder oogenblik snellen onze bijzondere fotografen met de paniek-achtigste afbeeldingen ons kantoor binnen. „De laatste Rus ligt gesneuveld ter aarde — het kanaal van Suez is gedempt — Portugal heeft twintig legercorpsen in Silezië ontscheept — de Zwitsersche marine marcheert op Przemyśl aan — de Engelsche oorlogscorrespondenten spreken de waarheid — door de inundaties in West-België is Berlijn van drinkwater verstoken — de weg naar Tipperary is kort geworden” — en zoo verder. Wij echter, van onze beteekenis bewust, verliezen onze koelbloedigheid niet, weten die berichten te zeeven, die foto's te schiften, denken er voor alles aan de zenuwen der Panorama-lezers te ontzien. Het al te ijselijke, het veel te onrustbarende gaat in het geheim archief, in het verzegeld museum. Alleen redactie-gemoederen zijn tegen zulke schokken bestand.

Wij weten veel meer dan wij zeggen willen, lezer. Wij sparen u 't ergste. Wij lijden voor u.

Neen: hoe moeilijk de tijden zijn — 't is ons maar al te goed bekend. Of is 't bijvoorbeeld niet reuzen-moeilijk (om een woordvondst, een literaire overwinning van 't ook in dit opzicht gedenkwaardig jaar 1914 te gebruiken) u tweemaal per week voor een minimum prijs een maximum in koperdiepdruk uitgevoerde actualiteiten voor te leggen?

Dus: niet uit luchthartigheid wenschen we u een prettig, genoeglijk jaar 1915 toe. We doen dit, integendeel, omdat we overtuigd zijn dat jaar met ons allen veel gemakkelijker door te zullen komen, wanneer we ons voornemen het blijmoedig, vol hoop en durf in te gaan. We moeten onze stemming maar eens met een stevigen ruk wat hooger opschroeven. Laten we elkaar dus op den laatsten avond en op den nieuwen morgen niet al te somber aankijken, en onze handdruk zij er dan een van mannelijk vertrouwen in de toekomst. Waarlijk, wanneer we elkaar allen een blijden Nieuwjaarswensch brengen, met montere stem en vroolijken oogopslag, een wensch, waarin iets klinkt van: „Kom, we zullen ons er samen wel doorslaan!” — gelooft ge dan niet dat het iets helpen zal? dat wij elkaar een eindje verder gebracht hebben? dat ook het onplezierige er wat plezieriger zal uitzien? Laten we 't althans eens probeeren.

Maar dan ook eensgezindheid in alles wat 't belang van ons land, en dus van elk onzer betreft. Dan ook dezelfde eendracht, hetzelfde gevoel van saamhoorigheid, dezelfde onthouding van partijchap, clubgeest en eigenwijsheid die ons in de eerste maanden zoo goed stonden — en zulke nuttige gevolgen hadden.

Want in dit opzicht vertoonen zich bedenkelijke teekenen. Koffiehivasteltjes, sociëteitsfauteuils en redactiestoelen beginnen alweer de broedplaatsen van de ik-weet-'t-veel-beter-bacil te worden. De eerste schrik is geluwd. Er wordt weer gecritiseerd. Men vindt hier en daar de spraak terug om te beweren dat de hogere officieren heelemaal niet naar hun gezin en hun eigen bed terugverlangen, integendeel zwelgen in een machtsroes nu ze zulk een ongewoon groot commando voeren; om ons wijs te maken dat het legerbestuur — oudere, bekwame, bezadigde mannen — uit puur plezier dag en nacht harder werkt dan de betweter z'n heele leven deed; om het te doen voorkomen als ontwikkelde onze regeering haar ontzagwekkende arbeidskracht, als belaadde zij zich met de zwaarste zorgen uit louter bravuur.

Wanneer deze politieke en militaire beunhazen zwijgen willen, verzekeren we u, lezer, een blijmoedig nieuw jaar. En dan wenschen we u:

dat ons leger zich even kranig houde als in 1914, wat ongetwijfeld het geval zal zijn als in zekere pers door ondeskundige redacteuren de tucht niet met quasi-humane opstellen wordt ondermijnd;

dat ons legerbestuur in dezelfde krachtige handen mag blijven als te voren, in zijn zware taak niet belemmerd door het gepraat om de bittertafel;

dat onze regeering zal kunnen voortgaan den toestand te beheerschen als tot nog toe, zonder haar drukkende zorgen te zien vermeerdert door partijwoelingen;

dat onze Koningin de voortvarendheid, de wilskracht en de gezondheid moge behouden, waardoor zij het geheele volk in menschlievende daden ten vorstelijk voorbeeld heeft kunnen zijn, onvermoeid en onophoudelijk door haar daden leger en burgerij opwekkend tot de hoogste krachtsinspanning.

Wanneer dit alles in vervulling gaat, lezer, wanneer het Nederlandsche volk één en onverdeeld blijft, dan zal het ook in 1915 goed gaan.

En wanneer het u goed gaat, blijft er voor ons niets te wenschen over.

Het Nieuwjaarfeest.

De oorsprong van het feestvieren op den Nieuwjaarsdag moet bij de oude Germanen reeds worden gezocht, evenals die van het Kerstfeest. Nieuwjaar- en Kerstdag toch behooren volkomen bij elkaar, zij zijn eigenlijk beide gedeelten van éénzelfde feest: het oud-heidensche Joelfeest, het feest der nieuwe zon, zooals wij in ons artikel over het Kerstfeest reeds schreven.

De Christelijke Kerk stelde in den aanvang den officiële Nieuwjaarsdag op 25 December vast; dit geschiedde voornamelijk om aan het heidensche gebruik der dolle

DE DRIE KONINGEN TE MALMÖ.

De Koningen op het balkon van het paleis te Malmö. Van links naar rechts op de foto: Koning Christiaan van Denemarken; Koning Gustaaf van Zweden; Koning Hakon van Noorwegen.

viering van den dag van 1 Januari een einde te maken. Het baatte echter weinig, want de menschen waren nu eenmaal gewend den Nieuwjaarsdag op 1 Januari te vieren en we weten allen hoe moeilijk een oude gewoonte wordt prijsgegeven.

Dat is tegenwoordig zoo, en zal altijd wel zoo geweest zijn, want het menschelek karakter met zijn deugden en gebreken is altijd het menschelek karakter geweest en niet anders.

Hierbij kwam nog, dat de vorsten der groote Europeesche staten zich evenmin naar het nieuwe voorschrift gedroegen, en kalmpjes voortgingen met hun nieuwjaarsfeest op... Paschen te vieren (volgens een derde opvatting begon het jaar met Paschen, moet ge weten).

Indien wij schreven, dat zij kalmpjes voortgingen, dan is zulks meer bij wijze van spreken, of liever: bij wijze van schrijven.

Want hm, ja, kalmpjes ging het er wel allerminst op die feesten toe.

Zoomin bij de vorsten als bij de volksfeesten zelve.

Reeds in zeer, zeer oude heidensche tijden ging het er dol toe „van het oude in het nieuwe”; er werd gefuifd en gejuicht dat het een aard had; men gaf elkander geschenken en wenschte elkaar veel zegen en voorspoed; de heildronken waren ontelbaar aan de eveneens ontelbare feestmalen.

Hierbij komt, dat een eigenaardigheid van het oudejaarsavond vieren, bij kinderen zoowel als bij groote menschen, was, dat een ieder zooveel mogelijk geraas maakte; een gebruik, dat nog voor zeer korten tijd bij het leger in verscheidene Europeesche staten in zwang was, bestond hierin dat de soldaten in den nacht van het oude en het nieuwe op alle trommels die zij vonden, zoo woest mogelijk roffelden, op alle trompetten en hoorns, die hen in handen kwamen, zoo fel als Roland toeterden, en het in de kazernes een helsch rumoer was, zoodat hooren en zien je verging.

Het slot was dat het legerbestuur, deze voorbeeldeloze herrie zat, alle instrumenten, waarop de militairen geraas konden maken, liet wegstoppen.

Een gebruik, dat nog in onze dagen zeer in zwang is, het schieten met pistolen, buksen, geweren en het afsteken van liefst fel klappend vuurwerk, is ook eeuwen- en eeuwenoud. De bedoeling, welke onze heidensche voorvaderen met dit rumoer hadden, was de booze geesten

af te schrikken, opdat dezen, ze mochten gedurende het voorbije jaar wel eens niet aardig voor hen, aardsche stervelingen geweest zijn, althans in het nieuwe jaar hen een beetje plezieriger behandelen zouden, door weg te blijven namelijk.

De Germanen lieten het er echter niet bij, de booze geesten te bezweren; zij hadden ook een veelheid van gebruiken, die ten doel hadden in de toekomst te zien; want evenals de tegenwoordige menschen, wilden ook zij graag zoogenaamde zekerheid hebben.

Immers wat geeft meer rust dan zekerheid?

Wat maakt onrustiger dan wanneer je, zooals dat heet, „niet weet waaraan je je te houden hebt”?

Dus zekerheid was het parool.

Sommigen zetten zich den ganschen dag lang op het dak van hun huis. Met een zwaard, waarop tooverrunen gegriffeld waren, in de hand, voelden zij zich in conditie om in de toekomst te zien, en hun adelaarsblikken door-kleefden de lucht naar alle windstreken.

Ook de wind speelde een rol bij het ontcijferen van het gecompliceerde cijferschrift der toekomst.

Kwam de wind gedurende den oude—nieuwjaarsnacht uit het Westen, dan kon men zeker zijn, dat er in de ophanden twaalf maanden vele helden en vorsten sneuvelen zouden; kwam hij uit het Oosten, het was al evenzeer onheil: veel vee zou dat jaar omkomen; blies hij uit het Zuiden, welaan vele mannen zouden gedurende dat jaar sneuvelen.

Dat alles was onheil dus.

Slechts één wind bracht heil.

Dat was de machtige bries, die uit het heilige Noorden kwam aangieren; die bracht de zegeningen volop; die was goed en mild en vriendelijk voor een elk.

Men had ook de gewoonte aan een kruispunt van wegen een stierenhuid op den grond uit te spreiden, en daarop te gaan zitten.

Hiervan was de bedoeling, de elfen, (welke, naar men zei, dien nacht verhuisden), te zien voorbijtrekken, en hun te vragen de toekomst te voorspellen.

Jan ter Gouw merkt bij deze plechtigheid niet onverdienstelijk op, dat de brave Germanen, wanneer zij op de stierenhuid plaats namen, gewoonlijk al aardig aangeschoten waren en al heel spoedig achterover rolden en in een stijven soes duikelden; wat ze dan droomden, heette hun door de elfen voorspeld te zijn.

(Maar, — voegt de volksmond hieraan toe, — maar als zij een elf hebben gezien, dan heb ik er ook een gezien).

Nog bestond er een andere eigenaardige gewoonte: die van het koeken bakken.

De heidensche vrienden lieten zich door een (natuurlijk niet minder heidensche) oude vrouw koeken bakken. Vielen de koeken dik uit, dan beteekende dat een goed jaar, waren ze echter dun, nu, dan kon je het ergste verwachten.

Die gewoonte van het koeken bakken heeft standgehouden, en zal zonder twijfel standhouden, zolang de oude jaren door nieuwe vervangen zullen worden en de menschen beignets, appelbollen, oliekoeken enzovoorts zullen lusten, liefst afgewisseld met warmen kruidenwijn, heete punch en wat er meer aan heillooze vergiften tot nut, of in elk geval tot genoeg van het algemeen bereid wordt, werd en worden zal tot in alle eeuwigheid.

In de latere middeleeuwen ziet men groot en klein, arm en rijk, jong en oud, zich al niet minder dan de reeds eeuwenlang geleden gestorven heidenen inspannen om zich op den merkwaardigen dag te vermaken.

Men kwam in elkanders woningen bijeen, en fufde heftig, men maakte geraas met allerlei gerei en later met schietwapenen, men joelde en jubelde en gaf elkaar geschenken.

In sommige streken deelde men wijn en koeken aan zwervers en schooiers op de marktplaatsen uit.

Kinderen togen langs de huizen, natuurlijk langs die huizen waar wel eens wat kon overschieten en zongen liederen, waarbij het aloude spreekwoord: „Het is zaliger te geven dan te ontvangen” in schier alle toonaarden den meer gefortuneerden evennaasten werd toegezongen.

Dit zingen en rondschooieren, dat uitreiken van lekernijen aan straatslijpers, dat schieten en joelen, al dat geraas langs de straten, — het is alles herhaaldelijk door kerkelijke en gemeentelijke overheden verboden, en voor een deel ook in onbruik geraakt, maar een aantal der gebruiken zijn van de straat naar onze woningen verhuisd en daar zijn ze veilig, daar houden wij ze nog lekkertjes in eere.

Het is me ook nogal niet genoeglijk, die ouwejaarsavond.

Nou wij voor ons zouden 1915 niet au sérieux kunnen nemen, als we niet naar heidenschen, christelijken of vaderlandschen trant „het oude in het nieuwe” gevierd hadden.

* * *

Ziezoo, en nu aan U allen een goed uiteinde.